

บทที่ 3

การดำเนินการศึกษา

งานศึกษาเรื่อง “การออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ยา เพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง” ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจและทดลองทางด้านการรับรู้ และเป็นแนวทางใหม่ในการออกแบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยมีการกำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาไว้ดังนี้คือ

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.3 การรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การออกแบบ
- 3.6 การประเมินผลการออกแบบ
- 3.7 กรอบความคิดของการศึกษา
- 3.8 แผนผังวิธีดำเนินการศึกษา
- 3.9 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่มีสายตาเลือนราง โรงเรียนสอนคนบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา พ.ศ. 2550-2551 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 20 คน ในการตอบแบบสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์ การทดลอง และทดสอบชิ้นงาน ลักษณะของประชากรที่เลือก จะเลือกจากนักเรียนที่มีสายตาเลือนรางระดับ 1 เลือนรางน้อย คือ 6/24 หรือ 20/70 และระดับ 2 เลือนรางมาก คือ 6/60 หรือ 20/200 เพราะจะศึกษาจากพฤติกรรมการมองเห็นตัวอักษร และสีที่อยู่บนฉลากยา

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. ข้อมูลภาคเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์ที่มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาประเมินการออกแบบร่าง
3. ตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ยา ที่มีจำหน่ายทั่วไปตามท้องตลาด บรรจุภัณฑ์ยาจากโรงพยาบาล และบรรจุภัณฑ์ยาจากรายขายยา
4. ข้อมูลและวิธีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้อง
5. คอมพิวเตอร์และโปรแกรมที่ใช้ในการออกแบบ (Adobe Illustrator 10)

3.3 การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ทั้งข้อมูลภาคเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ยาที่มีจำหน่ายตามท้องตลาด นำมาประกอบการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด และออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ให้สื่อความหมายได้ชัดเจนที่สุด โดยมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

1. คัดเลือกผู้ช่วยศึกษาที่มีความรู้ด้านการออกแบบมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความสามารถด้านการสื่อสาร จำนวน 3 คน
2. อธิบายลักษณะและขอบเขตของงานศึกษาให้กับผู้ช่วยศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และสามารถลงพื้นที่ตามสถานที่ที่กำหนด เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้ได้มากที่สุด
3. รวบรวมข้อมูลภาคเอกสารเรื่อง เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ความเป็นเอกลักษณ์ การรับรู้เข้าใจของแต่ละบุคคล การออกแบบโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้อมูลเกี่ยวกับยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. เก็บตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ยาชนิดต่างๆ ทั้งจากโรงพยาบาลต่างๆ สถานพยาบาลหรือสาธารณสุข รวมทั้งฉลากยาทั่วไปตามท้องตลาด นำมาศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการใช้งานสำหรับผู้บกพร่องทางสายตาที่มีสายตาเลือนราง
5. จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับรู้ และพฤติกรรมกรใช้ยาของกลุ่มเป้าหมาย
6. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษา ลงพื้นที่ที่โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์และพูดคุยเกี่ยวกับการรับรู้ พุคคยถึงตัวอย่างฉลากยาที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอ่านฉลาก รวมถึงสังเกตพฤติกรรมกรรับรู้ที่กลุ่มเป้าหมายมีต่อฉลากยา เพื่อเก็บเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ทำการวิเคราะห์โดยประเมินจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ และการนำแบบร่างไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ความเป็นเอกลักษณ์การรับรู้เข้าใจของแต่ละบุคคล การออกแบบ โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง การออกแบบบรรจุกัณฑ์ ข้อมูลเกี่ยวกับยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตาทำให้อ่านหนังสือได้ช้า ไม่สามารถกรอกข้อมูลได้เอง และเพื่อความรวดเร็วผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาจึงใช้การสัมภาษณ์ และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกแบบสัมภาษณ์ออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทางประชากรของผู้ที่มีสายตาเลือนราง ตั้งแต่ ข้อที่ 1- 4 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะการบกพร่องทางสายตา

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ที่มีสายตาเลือนรางในการใช้ยา

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการสื่อสารในการทดลอง จากสถานการณ์ในการเลือกใช้ยา

3. การสัมภาษณ์ (Interview) คล้ายกับแบบสอบถาม คือมีการใช้วิธีถาม - ตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

สถิติที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ คำร้อยละในการอธิบายรูปแบบของข้อมูลทั้งหมด

ข้อดีของการสัมภาษณ์คือ การได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง มากกว่าการใช้แบบสอบถาม เพราะในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์สามารถ ถาม – ตอบ ข้อสงสัยต่างๆ จากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทันที ทำให้ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนกว่า

ข้อเสียคือ เรื่องเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจมีเวลาไม่มากนัก นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีทักษะ และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็น นำมาพิจารณาหาแนวทางในการออกแบบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

3.1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน

3.2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารในการใช้ยาในปัจจุบันของผู้ที่มีสายตาเลือนราง

3.3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการ และปัญหาในการใช้ยาของผู้ที่มีสายตาเลือนราง ถึงพฤติกรรมที่มีต่อการใช้ยาในปัจจุบัน

3.4 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการอ่านข้อความบนฉลากยา แบบอักษร แบบสีของบรรจุภัณฑ์ยาในปัจจุบันที่ผู้สัมภาษณ์ได้เตรียมไว้

3.5 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการอ่านข้อความบนฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่ได้ออกแบบในขั้นต้น จำนวน 9 แบบ เพื่อเลือกว่าแบบไหนสามารถอ่านได้ชัดเจน ให้ความรู้สึกถึงการใช้และการจดจำยาได้ดีที่สุด และเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอ่านฉลากยาที่ออกแบบขั้นต้น กับฉลากยาของโรงพยาบาลและร้านจากร้านขายยา

4. การทดลอง เป็นการทดลองในสถานที่ที่จัดเตรียมไว้เพื่อสังเกตพฤติกรรม โดยมีการถ่ายภาพ บันทึกเทปการทดลอง และจดบันทึกข้อมูลการทดลอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ก่อนการออกแบบ

4.1 นำตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ยาแบบเดิมที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาทดลองใช้กับนักเรียนที่มีสายตาเลือนราง

4.2 ศึกษาการอ่านข้อความบนฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4.3 ศึกษาการรับรู้ วิธีการใช้ ระยะเวลาที่ระบุในการใช้ยา และจำนวนยาที่ใช้

4.4 ศึกษาจากการเลือกตัวอย่างยา และทดลองศึกษาพฤติกรรมว่านักเรียนที่มีสายตาเลือนราง สามารถหยิบใช้ตามที่ผู้ศึกษابอกได้หรือไม่

4.5 ศึกษาจากการทดลองการนำแบบอักษรและสีของฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยผู้ศึกษาได้เลือกไว้ ให้นักเรียนที่มีสายตาเลือนราง เลือกว่าแบบใด สามารถอ่านได้ชัดเจนและดีที่สุด

หลังการออกแบบ

4.6 ศึกษาการอ่านข้อความบนฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่ได้ออกแบบ

4.7 ศึกษาการรับรู้ วิธีการใช้ ระยะเวลาที่ระบุในการใช้ยา และจำนวนยาที่ใช้

4.8 ศึกษาจากการทดลองการนำแบบอักษรและสีของฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่ออกแบบ ให้นักเรียนที่มีสายตาเลือนราง เลือกว่าแบบใด สามารถอ่านได้ชัดเจนและดีที่สุด

4.9 ศึกษาจากการทดลองการนำฉลากบรรจุภัณฑ์ยาที่ออกแบบ ให้นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสายตาเลือกว่าแบบใด ให้ความรู้สึกถึงการใช้และการจดจำยาได้ดีที่สุด พร้อมเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการอ่านฉลากยาที่ออกแบบ กับฉลากยาของโรงพยาบาลและจากร้านขายยา

4.10 ทดสอบว่าผู้ที่มีสายตาเลือนราง สามารถหยิบ หรือเลือกใช้ยาตามที่ผู้ศึกษابอกได้หรือไม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบฉลากที่ได้ออกแบบ จำนวน 9 แบบ เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้มาพิจารณาโดยนำเอาฉลากที่ได้ออกแบบไว้ไปทดสอบเกี่ยวกับการรับรู้ และความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อหาจุดบกพร่อง และนำกลับมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง

3.5 การออกแบบ

เป็นการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ นำมาศึกษา และออกแบบตามขั้นตอน และกระบวนการต่างๆ ตามที่ได้ศึกษามา โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การวางแผน

- 1.1 กำหนดเวลา
- 1.2 ผลงานที่จะได้รับในแต่ละขั้นทำงาน
- 1.3 รายละเอียดของงาน เช่น ข้อมูลด้านเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 ผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 2 : การรวบรวมข้อมูล อันได้แก่

- 2.1 ข้อมูลด้านเอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง
- 2.2 ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย
- 2.3 ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย / พฤติกรรมผู้บริโภค

ขั้นตอนที่ 3 : การออกแบบร่าง

- 3.1 พัฒนาความคิดริเริ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ร่างต้นแบบ 9 แบบ
- 3.3 ออกแบบกราฟิกแบบฉลาก 9 แบบ โดยใช้โปรแกรม Adobe Illustrator 10

ในการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 4 : การประชุมวิเคราะห์ปรับต้นแบบ

- 4.1 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางเทคนิค
- 4.2 วิเคราะห์การสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
- 4.3 เลือกต้นแบบที่ยอมรับได้

ขั้นตอนที่ 5 : การทำแบบเหมือนร่าง

- 5.1 เลือกวัสดุที่จะทำแบบ
- 5.2 ออกแบบกราฟิกเหมือนจริง
- 5.3 ขึ้นแบบ

ขั้นตอนที่ 6 : การบริหารการออกแบบ เริ่มจากการเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ จนถึงการควบคุมงานผลิต ให้ได้ตามแบบที่ต้องการ ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการติดตามผลของบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบไปแล้ว ว่าสามารถสนองตามจุดมุ่งหมายของการออกแบบ และบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพียงใด

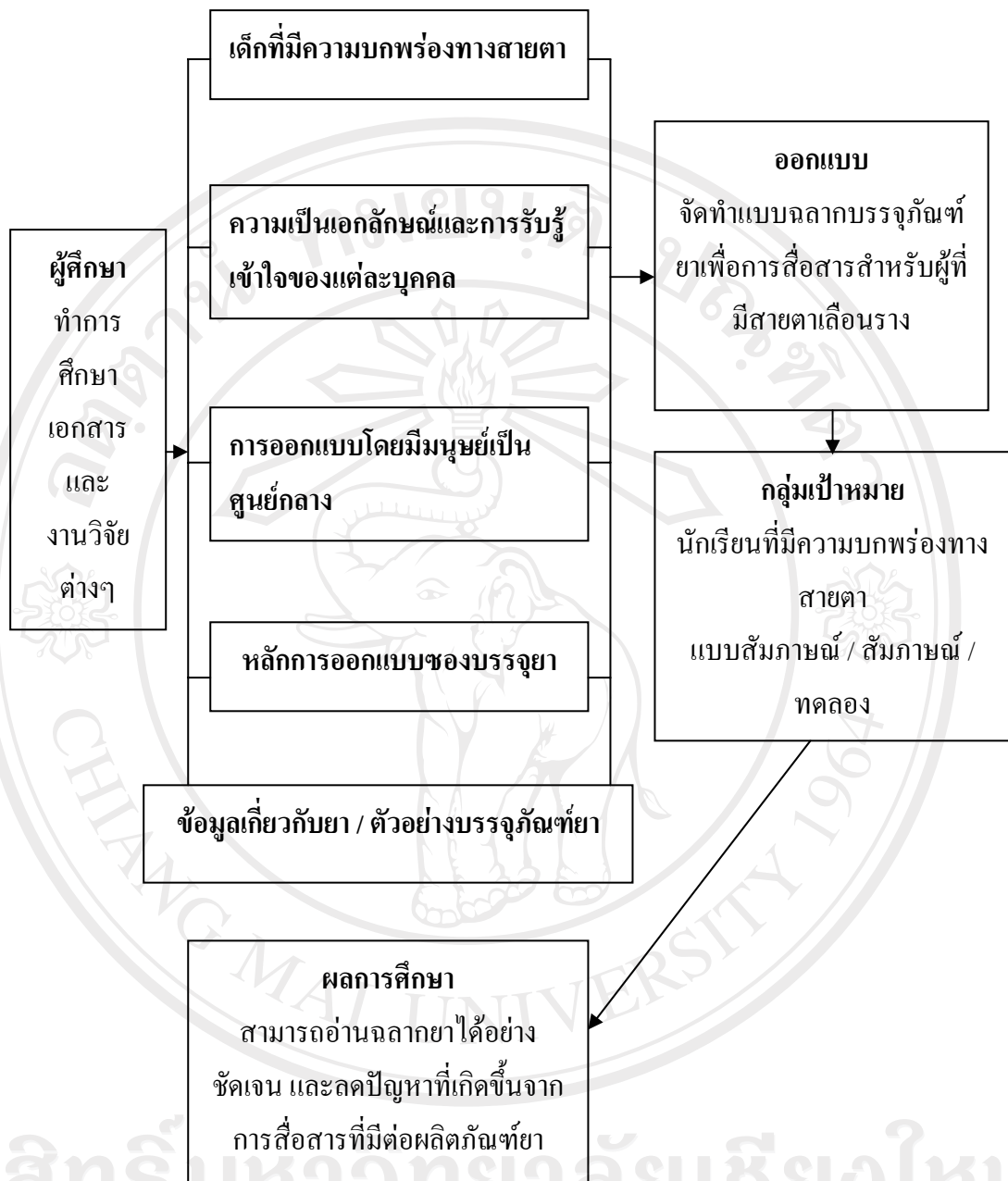
3.6 การประเมินผลการออกแบบ

การนำเสนอผลงานการออกแบบแก่กลุ่มเป้าหมาย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินคุณภาพของผลงาน โดยผ่านการสัมภาษณ์ การเสนอแบบร่าง นำเสนอผลงาน และการนำไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งมีวิธีการประเมินผลการออกแบบ ดังนี้

1. การประเมินผลขั้นตอนด้วยการเสนอแบบร่าง (Sketch Design) ที่ใช้ทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และวิเคราะห์หาข้อบกพร่องต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น
2. การประเมินขั้นสุดท้ายคือ การนำผลการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์มา เพื่อการสื่อสารสำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนราง ในรูปแบบที่ได้รับการปรับปรุง แก้ไขแล้ว นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ และสรุปผล

3.7 กรอบความคิดของการศึกษา

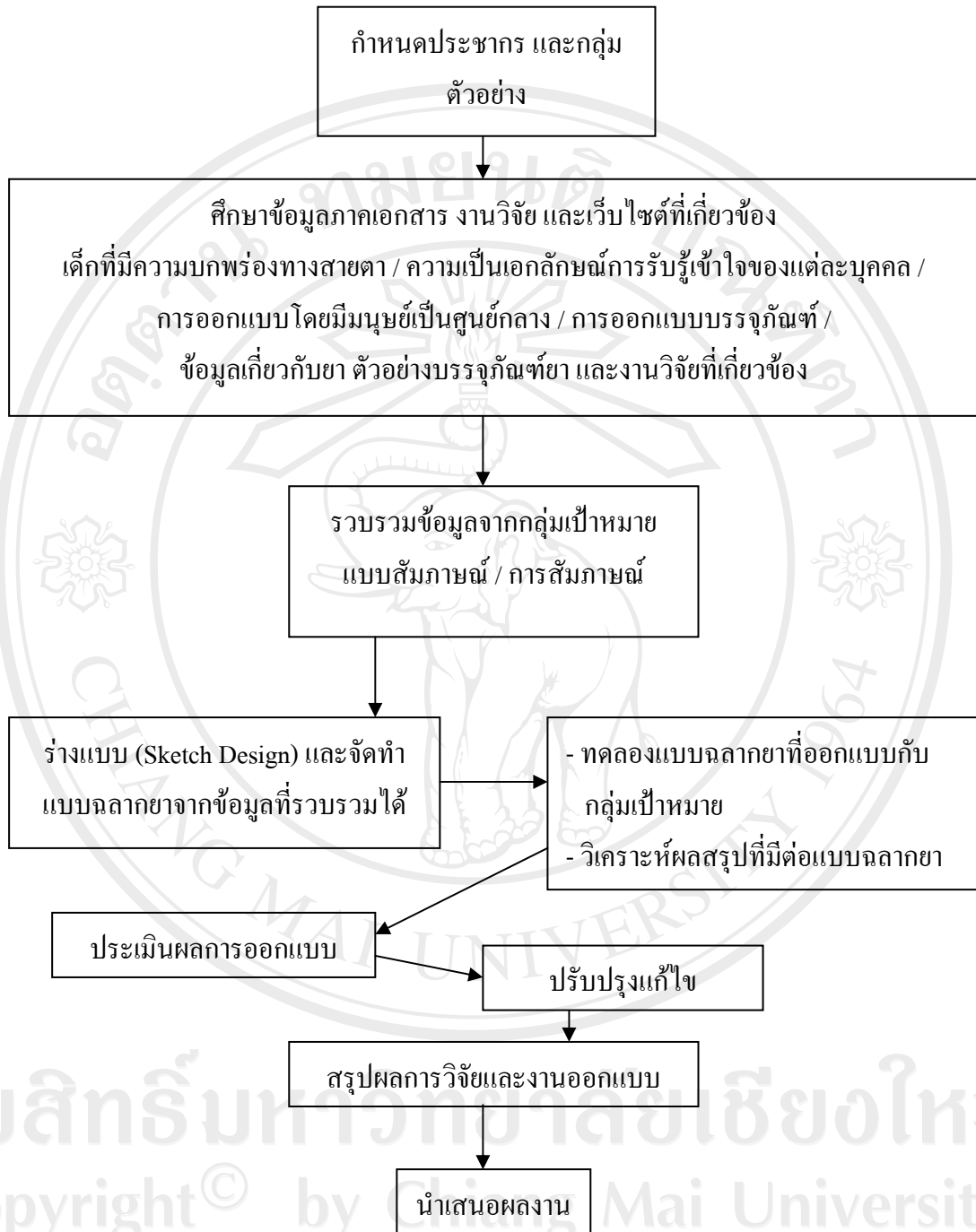
ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ภายในการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ โดยกำหนดกรอบความคิดของการศึกษา ดังนี้

ภาพ 3.1 กรอบความคิดของการศึกษา

3.8 แผนผังวิธีดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ออกแบบแผนผังวิธีการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามขั้นตอนให้เกิดความ เป็นระเบียบ และง่ายต่อการศึกษา โดยสามารถแสดง ดังภาพ

ภาพ 3.2 แผนผังวิธีดำเนินการศึกษา

3.9 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการศึกษา

1. โรงเรียนสอนคนบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์ อ.เมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่